

Yeni Yaşam Biçimleri Üzerine Denemeler: Bir Mimari Tasarım Stüdyosu Deneyimi

Experiments On New Ways of Living: An Architectural Design Studio Experience

● Hülya TURGUT, ● Nagehan AÇIMUZ İŞBAKAN

ÖZ

Bileşenlerinin sürekli değişim ve dönüşüm içinde olması kaçınılmaz olan İstanbul, sürekli olarak kentlisi ile birlikte şekillenmekte ve yeni yaşam biçimleri oluşturmaktadır. "Konut" ise artık sadece insanın barınma ihtiyacını karşılayan bir kavram olmaktan çıkarak içerisinde sayısız girdi barındıran bir anlam taşımaya başlamıştır. Bu bağlamda İstanbul, mimarlık eğitimi için "laboratuvar" niteliği taşıırken; kentsel bir alanda yer alan konut tartışmaları da çok farklı potansiyeller içermektedir. Diğer yandan, mimarlık eğitiminin çok yönlü yapısı içinde özel bir yeri olan mimari tasarım stüdyolarının da, çağın dinamiklerini yansıtmaya yönelik eğitim bütünü ile birlikte farklı yöntem, yer, ölçek ve içerikte geliştirilmesi ve kurgulanması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu bildiri kapsamında da Dünyadaki ve İstanbul'daki güncel ve çok boyutlu değişim ve dönüşümlerin mimarlık üretimi ve eğitimine yansımalarına dayandırılan; Mimari Tasarım eğitiminin dönüşen stüdyo kültürü, ortamı, aktörleri ve uygulamaları üzerine kurgulanan bir stüdyo deneyimi aktarılacaktır. Bu bildiri ile temel hedef yazarlar tarafından farklı dönemlerde uygulanan mimari tasarım stüdyolarındaki yaklaşımları tartışmaya açmaktır. "Yer-bağlam-kavram" kavramları stüdyolarda temel bileşenler olarak ele alınmıştır. Bu bileşenler, günümüz gündelik hayat ve kültürel faaliyetlerinin kavramsallaştırılması ve özellikle katmanlı ve melez "kent dokusu" ile bu dokuyu sürekli olarak yeniden oluşturan "yeni(lenen) kentsel yaşam", "kent kültürü", "kentte konut-Ev" açılımlarını bünyelerinde barındırmaktadır. Buradan hareketle, 2016-2018 yılları arasında Özyeğin Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümünde 7 yy.lar da deneyimlenen mimari tasarım stüdyosunda "Kent", "yer", "ev" ve "konut" kavramlarına temellendirilen stüdyo çalışmalarının süreç, yöntem, içerik ve ürünleri tartışılacaktır.

Anahtar sözcükler: Bağlam; ev; kent; konut; mimari tasarım stüdyosu; yer.

ABSTRACT

The rapid change in social, cultural and technological developments in the contemporary and pluralistic world has also necessitated a change in the focus of architectural studies. Consequently, it becomes essential to adjust design education accordingly in order to follow these changes. Architectural education as a whole, and particularly the architectural design studio, should be considered as sort of an initiation process where students are introduced to architectural knowledge. The design studios, which are the backbone of architectural education, should also be approached as a system of unified and complementary stages over all terms. Each term's design studio, as steps of the whole, includes content, method and the scale in order to form the whole design education. The significance of the concept of "place", including different environmental identities, is also indisputable in this framework. In this sense, the aim of this paper is to discuss design approaches in architectural design studios applied by the authors, for the studios 401 during 2016-2018 terms at Department of Architecture Faculty of Architecture and Design, Özyeğin University. The city and place and new ways of living, therefore urban housing concepts are considered as a main course for the design approaches held by in these studios. Conceptualization of contemporary everyday- cultural activities is primarily involved with the concepts of "city", "new urban life", "city culture", and the heterogeneous "urban pattern" in its structure.

Keywords: Context; home; city; housing; architectural design studio; place.

Özyeğin Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul

Başvuru tarihi: 04 July 2018 - Kabul tarihi: 20 Mayıs 2019

İletişim: Hülya TURGUT. e-posta: hulya.turgut@ozyegin.edu.tr

© 2019 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - © 2019 Yıldız Technical University, Faculty of Architecture

Giriş

Hızla değişen bir metropol olarak İstanbul'da kentsel yaşam, kentsel dinamikler, kentsel ekonomiler, özetle 'yeni kentsel kültür' herseyi biçimlendirmektedir. Bir yandan yeni bir tür metropol ve küresel kent diğer yandan tarihsel, doğal ve kültürel değerlerini korumaya çalışan 'çok katmanlı ve melez' bir kent olması farklı yaşam biçimlerini tartışmayı kaçınılmaz hale getirmektedir. Yeni metropollerde ortaya çıkan farklı dinamiklerin oluşturduğu sürekli değişen yaşam biçimleri, mekan organizasyonları ve bina bileşenleri arasındaki uyum ise yeni tasarım fikirleri ile sağlanabilmektedir. Günümüzde insan çevre ilişkilerinin en uzun süreli, yoğun ve sürekli olarak içinde yaşadığı konut çevresinin tasarımında fiziksel, ekonomik, ekolojik, politik koşulların yanı sıra kullanıcının sahip olduğu dünya görüşü, inanışlar, aile strüktürü, yaşam şekli, gelir, eğitim, meslek gibi sosyo-kültürel bileşenler de büyük önem kazanmaktadır.

Mimari Tasarım Stüdyoları, mimarlık eğitiminin farklı disiplinlerle olan ilişkileri ve çok katmanlı yapısı sebebiyle, güncel konuları yakalamak, geleceğe dair öneriler geliştirmek açısından kendi dinamiklerini yenilemekte, stüdyo kültürü ve aktörleri çağın dinamikleri ile birlikte sürekli evrimde, dönüşmektedir. Buradan hareketle, 2016-2018 yılları arasında Özyeğin Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümünde 7. yarıyılar için geliştirilen ve deneyimlenen Mimari Tasarım Stüdyosu 401'in ana çerçevesi "yeni yaşam biçimleri: kentsel konut" üst başlığı altında şekillenmektedir.

Mimari Tasarım Stüdyosu İçin Bütüncül Bir Yaklaşım: Kavramsal Çerçeve

Hızla değişen çevre ve dünyamızda, küreselleşme, kentleşme, küresel ve yerel ekonominin yapıları çevre üzerindeki yansımaları, toplumsal hareketler ve katılım, göçler, sosyal direnç, gelişen ve dönüşen teknoloji ve ihtiyaçlar, yer ve bağlam gibi farklı paradigmalardan; mimarlık eğitiminin en önemli bileşenlerinden mimari tasarım stüdyosu bağlamında, ele alınış biçimlerini ve bunların stüdyo kültürüne ve ortamına etkisini ortaya koymak oldukça önemlidir. Mimarlık eğitimi kapsamında güncel tasarım stüdyosu yöntemlerinin ve buna etken bileşenlerin, stüdyo eğitimi için yeni bir kavramsal çerçeveyi beslemesi önem kazanmaktadır. Bu makalede geliştirilen kavramsal çerçeve kapsamında; mimari tasarım stüdyo ortamı, aktörleri, rolleri ve etkileşim pratikleri, tasarım araçları, stüdyonun bağlam ve içeriğinin güncel değişim ve ihtiyaçlar kapsamında yeniden tartışılması, yeni tür öğrenme ve öğretme biçimlerinin örneklenmesi hedeflenmiştir.

Stüdyolarda kullanılan eğitim yaklaşımı 'kültür ve mekan' ilişkilerinin de bir parçası olduğu çevre-davranış çalışmaları teorilerine dayanmaktadır. Ölçek/çevre, kullanıcı grupları/kültür, davranış ve zaman bileşenlerini içeren 'Kül-

Şekil 1. Mimari tasarım eğitiminde kültür-mekan etkileşimi kavramsal çerçevesi.

tür ve mekan etkileşimleri'nin kavramsal çerçevesi tasarım eğitiminin kavramsal çerçevesini oluşturmada temel dayanak olmuştur. Bu kavramsal çerçeve ile bağlantılı olarak, mimari tasarım eğitimi; herhangi bir dinamik olguda olduğu gibi, üç temel sistemin birleşmesidir: ölçek/yer, içerik ve yöntem. İçerik kullanıcı grupları ve geniş kültürden oluşur, ölçek/yer bileşeni kapsam ve mekanı tanımlar ve yöntem tasarımdaki süreçleri ve teknikleri oluşturur (Şekil 1).^{1,2}

Kavramsal çerçevenin oluşumu, yazarların/stüdyo yürütücülerinin eğitici, mimar ve araştırmacı olarak 'kent bağlamı ve çevresel içerik bakımından mimari tasarım eğitimi sürecini' tartışan genel yaklaşımlarına ve stüdyo deneyimlerine dayanmaktadır.^{3,4} Bu yaklaşıma göre, mimari tasarım kararları, kavramsal ve bağlamsal yaklaşımın birleşimi içerisinde ele alınır. Yerin varlığının nedeni, özü, genetik yapısı kavramsal yaklaşımlarla araştırılır ve tanımlanır; tasarlanacak öğeler, bu varlığın -yer'in- özgür ruh arayışının sonuçları olarak düşünülür. Böylece, geçici yanılsamaların sınırlayıcı etkilerinden kurtulmuş 'bağlamsal' yaklaşım, fiziksel (tasarlanmış kentsel-yapısal çevre), sosyal, kültürel ve tarihsel özelliklerin tümünü birden dikkate almış olur. Mimari tasarım eğitimi kavramsal çerçevesini oluşturan bileşenler aşağıda kısaca irdelenecektir.

Ölçek/yer: Mimari tasarımda "yer" kavramının ve mimari deneyimin oluşmasında farklı kentsel kimliklerin önemi tartışılmazdır. Farklı çevrelerin farklı fiziksel ve sosyal özelliklerini görerek ve yaşayarak öğrenme, geleneksel yöntemlere göre daha kalıcı bir yaklaşımdır. Tasarım yapılacak çevrede yapılan irdelemeler, farklı ölçeklerdeki çevresel ortamlar (mekansal ortamlar, yerleşim örüntüleri ve bina biçimleri) ve sosyo-kültürel faktörler arasında bir ilişkiyi kurma ve anlamayı geliştirmektedir.

İçerik/öz: Kavramsal çerçevenin içeriksel amacı, belirli kültür grupları ve yapısal çevrelerini kapsayan kentin analizi aracılığıyla tasarım disiplinleri için veri sağlayacak insan

¹ Turgut Yıldız, 2007.

² Turgut Yıldız ve İnalhan, 2008.

³ Turgut Yıldız ve diğerleri, 2009.

⁴ Turgut ve Cantürk, 2015.

ve çevre ilişkilerini anlama ve fiziksel çevrelerin oluşumunu etkileyen sosyo-kültürel faktörleri vurgulamaktır.⁵

Geliştirilen kavramsal çerçevede, stüdyonun içeriği mimarlığın kültürel ve sosyal çevre ile olan ilişkisi hakkında sorulara dayanmaktadır.⁶ Bu konular hem tasarımın doğasını belirler hem de tasarım sürecinin bir kısmını oluşturur. Öğrenciler, çevresel, sosyal ve kültürel konuların farkında olma ve tasarımlarıyla bu konulara yanıt vermeleri yönünde teşvik edilir.

Yöntem/teknikler ve süreç: Kültür-Mekan etkileşimi araştırma ve çalışmalarında uygulanan yöntemler ne kadar önemli ise mimari tasarım stüdyo yürütücüsünün de uyguladığı yöntem o kadar önemlidir. Uygulanan yöntem, tasarım eğitimi süreç adımları ve stüdyo ortamı ile direkt ilgilidir. Geliştirilen çerçevede süreç adımları detaylı bir şekilde kurgulanmaktadır.

Dördüncü Yıl Stüdyo Tasarım Eğitimi Deneyimi: Stüdyo İstanbul | Kentsel Konut

Yukarıda ele alınan tasarım stüdyosu genel çerçevesi kapsamında Mimari Tasarım 401 stüdyo sürecinde, son sınıfa gelmiş mimar adaylarının; kentsel konut tasarım sürecinde konut ve çevresini insan-kültür-davranış-mimarlık bileşenleriyle bir bütün olarak biçimlendirme, tasarım kavramlarını bu bileşenlerle değerlendirme ve tanımlanma becerisini kazanması amaçlanmıştır.

Hareketin ve hızın hakim olduğu bir dünyada, içiçe geçmiş kültür, mekan ve zaman etkileşimi, geçmiş-bugün ve gelecek için yeni okumalar, katkılar ve senaryolar üretilmesine olanak tanımakta; ürün odaklı bir eğitimden çok süreç odaklı bir eğitim ağır basmaktadır. Sonuç ürüne dayalı olmayan 'süreç ağırlıklı' bir tasarım stüdyosu olarak; uygulanagelen mimari tasarım stüdyolarının içerik ve yöntemlerinin dışında, yürütücüleri ve katılımcıları ile kenti deneyimlemek ve kent ötesinden bir şeyler öğrenmek üzerine kurgulanan stüdyo, kent içinde yeni yaşam biçimi dinamiklerine ilişkin tartışma ortamı sunmayı amaçlar. Tasarım süreci boyunca stüdyo; 'yer' den beslenen, "yer"i tasarımın bileşeni kabul eden, yer üzerine düşünen, yer ötesi pratikler üreten bir süreç olarak ele alınmaktadır. Stüdyoların önemle tartışmaya açtığı "çok katmanlı/melez kent dokusu" ve bu dokunun özelliklerinden yola çıkılarak yapılacak açılımlar heterojen bir varlık/oluşum olan "kent" ve "kentsel çevre", yer ve bağlam kavramı ile ele alındıklarında homojen bir bütünsel alan şeklinde değerlendirilme eğilimini de beraberlerinde getirirler.

Bütün bunlarla beraber günümüzün hızlı değişim süreci ile birlikte konut tasarımlarının bireylerin değişen ihtiyaç ve isteklerine cevap vermesi de aranacak özellikler arasındadır. Bu nedenle, yere dair yapılan 'kent okumaları', top-

lumun kültürel kodlamaları ve yere bağlılığı gibi tasarım sürecini besleyecek yaratıcı analizler sürecin önemli bir adımını oluşturmaktadır.

Her yarıyılı, İstanbul'da seçilen yere göre stüdyonun kavramsal alt yapısını oluşturmak ve kavramsal kurgulara yardımcı olacağını ön görerek sürece kolektif bir atolye ile başlanmaktadır. Bu atolyeler 'kentsel konut' tasarımı süresince projenin ana kurgusunu oluşturan kavramları gündelik deneyimler, davranış rutinleri, güncel konular ya da farklı bakış açıları bağlamında yeniden sorgulayarak; tartışma ortamından elde edilen zihinsel imgelerin mekânlara dönüştüğü tasarım sürecine başlama adımınıdır.

Stüdyonun ana temasının 'konut' konusuna odaklanmış olması ile stüdyo ortamında güncel mimarlık pratikleri ve yeni yaşam biçimleri tartışılırken, tartışmalar ve süreç, farklı disiplinlerden ödünç alınan kavram, araç ve teknolojilerle desteklenmektedir.

Stüdyo 401'in tasarım süreci kentsel konut tasarımına odaklanırken, formel bir sistemin içerisindeki mimari düşünceyi kavramsal düşünme biçimi ve yer/kent ile birlikte fraktal bir öğrenme sisteminde ele alan, enformel ve kolektif öğrenme biçimine eviren bir deneyim strüktürü tasarlarlarken aynı zamanda deneyin kendisi olmaktadır. Tasarım stüdyoları, mimarlığın düşünce temelini tartışan ve yer üzerinden fikirler ve yaklaşımlar deneyerek özgün mimari ürünün tanımlandığı ortamdır. Kent üzerinde farkındalık yaratacak bu sürecin deney laboratuvarı İstanbul'dur. Tüm bu çözümleme, yorumlama, yıkarak yeniden üretme, sıfırdan kurma ve ürün haline getirme süreçleri İstanbul üzerinden türetilmektedir. Her durumda kent fiziksel, sosyo-kültürel bağlamlarda irdelenmekte ve bunlar üzerinden yeni yaşam biçimlerine dair tasarımlar yapılması hedeflenmektedir.

Stüdyonun genel strüktürü "kolektif atolye + paralel etkinlikler + stüdyo + açık jüri + sergi" ana şemasına bağlı olarak oluşturulur. İlerleyen bölümlerde bu ana strüktür ve bileşenlerine detaylı yer verilecektir.

Çalışma alanı sonsuz katmandan oluşan, palimpsest bir kent olan İstanbul ve İstanbul içinden seçilen kent parçalarıdır, stüdyonun ana teması ise yeni yaşam biçimleri önerileri geliştirmek, değişen ve dönüşen dünyada, kentsel stratejiler ile desteklenmiş yeni kentsel konut anlayışları geliştirmek üzerine şekillenir.

Kolektif atolye ve stüdyo çalışmalarının yapıldığı mekan "Özyeğin Üniversitesi - İnovasyon Merkezi"dir. Süreçte ve sonuçta ortaya çıkan tasarım ürünleri yine aynı mekanda sergilenmektedir. Mimari Tasarım Stüdyosu 401 kapsamında iki ayrı proje grubu ve yürütücüsü olsa da, iki grup eklemlenmiş stüdyolar olarak çalışır, aynı stüdyo mekanını paylaşır, kritikler herkese açıktır. Stüdyo katılımcıları, Özyeğin Üniversitesi Mimari tasarım stüdyosu 401 (2016-2018) öğrencileridir, dönem boyunca iki grup toplamda, 40-50 adet katılımcı ile yürür.

⁵ Bare-eli ve Oxman, 1998. ⁶ Rapoport, 2008.

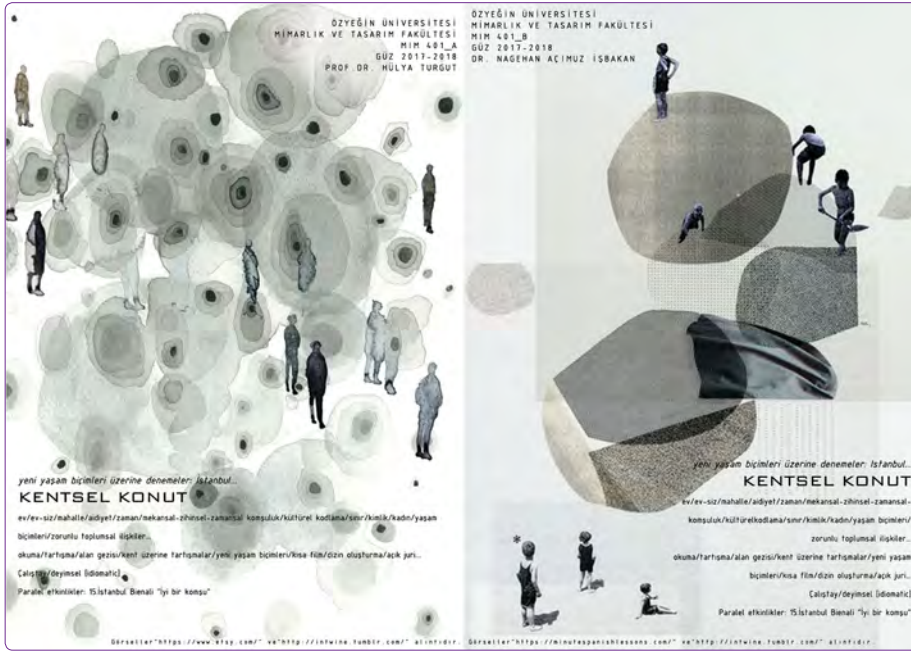
Bir sonraki bölümde genel izlek ve dinamikler üzerinden, mimari tasarım stüdyosu kapsamında 'yenikonut' a ilişkin üretimler, pratikler ve süreç aktarılacaktır (Şekil 2).

Mimari Tasarım Stüdyosu 401 Fragmanları

Mimari tasarım stüdyosu 401 kapsamında önceki bölümlerde bahsedildiği gibi, İstanbul içinde seçilen kent parçaları üzerinde yeni yaşam biçimleri önerileri getirmek ve kentin dinamikleri üzerine düşünmek, düşündürmek amaçlanmaktadır. Stüdyo kesin sınırları olan bir program önermekten kaçınırken, katılımcılardan, kavramsal altyapısı güçlü, bağlamı ile birlikte kurgulanmış, yere dair analiz-

lerin iyi yapıldığı ve yeni yaşam biçimleri üretebilen programlar geliştirmeleri beklenir.

Bu anlamda, kentsel konut tasarlama süreci, kent okumaları ile başlar ve kolektif atölye ile paralel/eşzamanlı olarak devam eder. Bu doğrultuda, Stüdyo 401 kapsamında oluşturulmuş olan ana strüktür, sürecin bütünü okumak açısından örnekler eklenerek Şekil 3'de gösterilmiştir. Yazının ilerleyen bölümlerinde, mimari tasarım stüdyosu fragmanlarının her biri ayrı ayrı ele alınıp, önce genel bir bilgilendirme yapılıyor olacak, sonrasında katılımcıların ilgili aşamaya ilişkin üretimlerinden örneklerle desteklenecektir (Şekil 3).

Şekil 2. Mimari tasarım stüdyosu 401 stüdyo bilgi posterlerinden örnekler.

MİMARİ TASARIM STÜDYOSU 401 KENTSEL KONUT FRAGMANLARI	
frg1 workshop deyimsel coco-colective	frg2 kent okumaları
	frg3 yer'in kavramlaştırılması
	frg4 kentsel strateji oluşturulması
	frg5 yeni yaşam biçimleri kullanıcı profili ve senaryo oluşturulması
	frg6 yer'i canlandırma/kavramlaştırılması
	frg7 arada 'in-between' aşaması
	frg8 işlev+ form
frg9 açık jüri	frg10 kentsel konut: denemeler
	frg11 kentsel konut tipler, prototipler versiyonlar üzerine
frg12 jüri&sergileme	

Şekil 3. Mimari Tasarım Stüdyosu 401 Fragmanları.

Fragman 1 | 'Kolektif Atolye': Yeni Yaşam Biçimleri

Kentsel konut ve yeni yaşam biçimleri üzerine dönem boyunca yapılacak olan proje çalışmalarının kavramsal alt yapısını oluşturmak ve katılımcıların projelerindeki kurgularına yardımcı olacağı öngörülerek mimari tasarım stüdyosu süreci kısa süreli bağımsız kolektif atölye çalışması ile başlar. Bir dönemde 15 haftaya yayılan mimari tasarım stüdyosu içinde, atölye ilk 3 haftayı oluşturur. Başlangıçta, yeni yaşam biçimlerine ilişkin serbest tartışmalar yapılır. Katılımcılara herhangi bir konu, kavram, durum dayatılmadan, bilgilendirme veya sunuş yapmadan, katılımcıların tamamının yeni yaşam biçimlerini tartışmaları istenir. Tartışma ortamı, ütopyalardan, ilk yaşam biçimlerine, nomadik festivallerden animasyonlardaki yaşamlara kadar çok geniş alana yayılır; edebiyattan, sinemadan, şiirden, resimden, mimariden beslenir. İlk tartışmalar sonucunda, bir kurgu oluşturulması, yeni yaşam biçimlerine ilişkin kavramların tartışılması, sunulması, her seansta bu sunuşlar üzerinden birlikte tartışılması hedeflenir. Kolektif atölye 30 saniyelik filmler ve bir poster sunuşu ile sonlandırılır. Bu noktada amaçlanan, yeni yaşam biçimlerine ilişkin kavramların, durumların, potansiyellerin, hayallerin, sorunların farklı

bir platformda serbest olarak tartışılması, ve tüm bunların başka araçlarla ifade edilmesidir. Bu stüdyo sürecinin ilk aşaması olduğundan, katılımcıların da birbirleri ile etkileşime girmelerini sağlarken, hem de süreç boyunca birbirlerinden, teknoloji, araç, yöntem, içerik ve kavramları ödünç almaları için bir başlangıç olmaktadır.

Kolektif Atölye sonunda, 3 hafta boyunca yapılan seanslarla, artık katılımcılar, kentsel konut, yeni yaşam dinamikleri, ev, mahalle, aidiyet, kent kültürü, kolektif yaşam, göçebelik, geçici konaklama, sürdürülebilirlik, modülerlik, biyofilik, permakültür, esneklik, dönüşebilme, taşınabilme, maddi olarak ulaşılabilirlik gibi genel ve güncel konu ve kavramlara ve bütün bu kavramların başka araçlarla aktarılmasına adapte olmuş durumdadırlar. Bir anlamda, 'yeni konut' tasarımına ilişkin ilk düşünceler, senaryolar, bu ilk adımda tartışılmaktadır. Aşağıda deneyimlenmiş atölyeler ve üretimlerinden kısaca bahsedilecektir.

'ÇALIŞTAY' 1: Deyimsel/Idiomatik

Deyimsel/Idiomatik çalıştayı, 2017-2018 güz yarıyılı mimari tasarım stüdyosu kapsamında 15 haftalık dönemin ilk 3 haftalık sürecini oluşturur. 15. İstanbul Bienali "iyi bir

deyimsel / idiomatic

açıklama / brief

süreç / process

kaynaklar / resources

kolektif çalışma / workshop
H.Turgut+N.Açımız Studio
+Z.Yılmaz(y.lisans öğrencisi)

ev, komşu, mahalle ile ilgili deyimler, atasözleri ve kavramlar üzerine tartışma...
25 ekim / 5 ekim / 9 ekim pozantesi: yeni yaşam biçimleri / komşuluk ilişkileri üzerine tartışma
format: kısa film (max 30 saniye) + 1 ADET A1 POSTER + DEYİM / KAVRAM ÜRETİME VE TARTIŞMA
12 ekim persembes: workshop teslim / format _ DIGITAL (A5 ön yüz poster arka yüz ise deyim ve açıklama)
PRINTED VERSION: 1 adet A1 poster yeni yaşam biçimleri ve deyim ve açıklama, yazı fontu: ISOCPEUR

Ev alma, komşu al, Ev sahibinin bir evi var, Güneş girmeyen eve doktor girer, Ev sahibi mülk sahibi, hani nerede bunun ilk sahibi, Evdeki pazar (hesap) çarşıya uymaz, Herkes evinde ağadır, Evimiz bezden, ne umarsın bizden, Evli evine, köylü köyüne, Kizevi, naz evi, Şaşkın misafir, ev sahibini ağırlar, Gün varken davarını eve götür, Var evi kerem evi, yok evi verem (elem) evi, Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış, Yavuz hırsız ev sahibini bastırır, Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz, Gönül verme evliye, eve gider unuttur, El el üstünde olur, ev ev üstünde olmaz, Ahmak misafir ev sahibini ağırlar, Baktın kar havası, eve gel kör olası İssiz eve if buyruk, İmam evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz, Kuşkulu uyku evin bekçisidir, Malın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın, Misafirin umduğu ev sahibine iki öğün olur, Komşu hatırı, Kapı komşusu yapmaktır, Komşu kapısı, Komşu kapısına çevirmek, Komşu boncuğunu çalan gece takınır, Komşu iti komşuya ürümez, Komşu ekmeği komşuya borçtur, Komşu hakkı, Allah hakkıdır, Hayır dile komşuna, hayır gele başına, Komşu kızı almak, kalaylı kaptan su içmek gibidir, Gülme komşuna gelir başına, Komşunu iki inekli iste ki, kendin bir inekli olasın, Aç kurt bile komşusunu dalamaz, Ev alma, komşu al, Hayır söyle komşuna, hayır çıksın karşına, Kapını kilitli tut, komşunu hırsız tutma, Komşu hakkı Tanrı hakkıdır, Komşu komşunun külüne muhtaçtır, Komşuda pişer, bize de düşer, Komşunun sakalını yoldularsa, sen de sakalını kazıt, Kötü komşu insanı mal sahibi eder, Evcağzım evcağzım sen anlarsın halcağzım...

Şekil 4. Idiomatik/deyimsel atölye bilgi kartı.

Şekil 5. Co-co-co colectivo workshop bilgi kartı.

komşu” paralelliğinde düzenlenen atölye kapsamında, yeni yaşam biçimleri üzerine tartışmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Bienal’in çeşitli mekanlarının gezilmesi ve atölye foyünde yer alan filmlerin izlenmesi gerekliliği aktarılmıştır. Yöntem olarak, başlangıçta verilen bilgilendirmede, herhangi birşey dayatılmadan, yapılacakların ucu tamamen açık ve muğlak bırakılmıştır. Sunumlarla desteklenmiş, “ev” “komşu” ve “mahalle” ile ilgili deyimler atasözler üzerinden tartışmalar yapılmış, içinde komsu, ev aidiyet veya mahalle içeren (mekanla ilişkili veya ilişkisiz) yeni yaşam biçimlerine ilişkin deyimler türetilmesi beklenmiştir. Oluşturulan yeni yaşam biçimi/yeni komşuluk ilişkileri senaryoları ve bu senaryolar üzerinden türetilen kavram/deyimler, 30 saniyelik bir kısa filmle ve bir posterle ayrıca sunulmuştur. Bu atölye sırasında, mahalle, komşuluk, aidiyet gibi kavramları tartışmış olan katılımcılar, sonrasında Suadiye’ye yeni yaşam biçimi önerileri getirerek, kentsel konut projesini geliştirirken de, workshopdaki üretimleri ile desteklemişlerdir (Şekil 4).

‘ÇALIŞTAY’ 2: Co co co colectivo!

2017-2018 güz yarıyılı mimari tasarım stüdyosu kapsamında, 15 haftalık dönemin ilk 3 haftalık sürecini oluşturur. Yine yeni yaşam biçimleri ve kolektif yaşam senaryoları üzerine tartışmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, İstanbul’da çeşitli sergilerin gezilmesi ve workshop foyünde yer alan filmlerin izlenmesi gerekmiştir. Workshop sürecindeki tartışmalara, bir önce de bu süreci deneyimlemiş olan, güz yarıyılı öğrencileri de davet edilmiştir. Yeni yaşam biçimlerine ilişkin kavramlar ve bu kavramlar üzerinden storyboardlar oluşturulması beklenmiştir. Atölyenin üreti-

mi olan senaryo ve hikaye taslakları, proje sürecini ile ilişkilendirileceğinden, bu anlamda dönem boyunca İstanbul/Karaköy’de hazırlanacak yeni yaşam biçimleri önerileri için ilk fikirleri tartışma olanağı sağlamıştır.

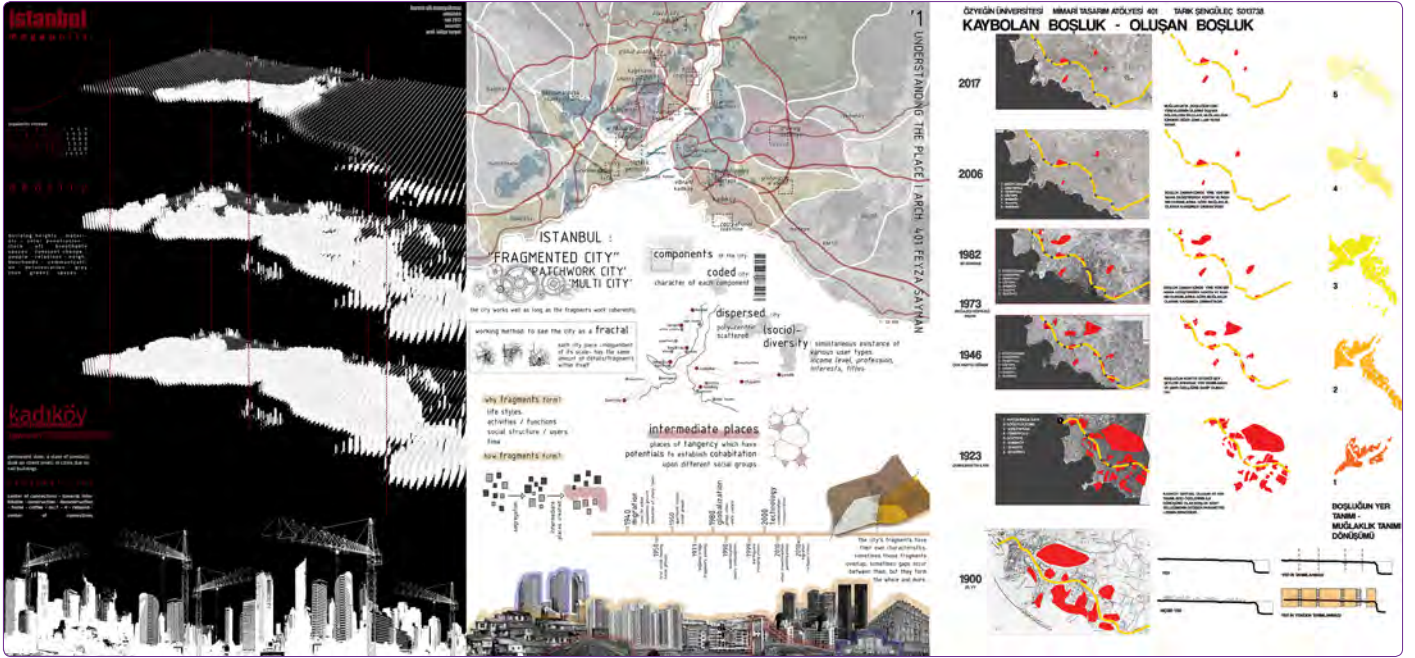
Oluşturulan yeni yaşam biçimleri, kavramlar ve hikaye taslakları 30 saniyelik kısa filmler ve formatı önceden belirlenmiş kartlarla ayrıca sunulmuştur (Şekil 5).

Fragman 2 | Kent Okumaları

Kentsel çevreleri, kentsel biçimleri ve bina tipolojilerini “okuma” ve “analiz etme” becerisi, öğrenciler için kültür, mekân, mimarlık ve kültürel anlayışın bütünlüğünün tartışmasında gizlidir. Bu yüzden, tasarım eğitimi sürecine ‘kenti/çevreyi okumayı’ dahil etmek, eğitim modelinin kavramsal temeli için çok önemlidir. Kent bir şekilde mimarının mekanıdır; sosyal kontrol, fiziksel bağlam ve teknolojinin rolü gibi çeşitli kaygılar uyandırır. Kentteki tüm bu gözlemlenen şeyler, mimari üretimin temel özellikleridir.

Mimari Tasarım Stüdyosu 401 kapsamında, kolektif atölye sonrasında süreci İstanbul içerisinde seçilmiş olan kent parçalarına (Ataşehir, Levent, Nişantaşı, Suadiye ve Karaköy gibi) ilişkin çok katmanlı okumalar yapılarak başlanır. Mimari Tasarım 401, 2016-2017 güz yarıyılında seçilen alan Ataşehir, 2017-2018 güz seçilen alan Suadiye, bahar yarıyılında Karaköy’dür. Bu okumalar, kentin dinamiklerini İstanbul ölçeğinden başlayarak anlamaya ve ifade etmeye yöneliktir. Dönem içerisinde seçilen kent parçasına yapılan ilk gezi, tamamiyle aylak dolaşmaya yönelik olup, öğrencilerin kentin dinamiklerini algılaması, okuması, deneyimlemesi ve anlamaya çalışması beklenir. Stüdyo dışında ele alınan çevrede çalışılması-zaman geçirilmesi, söz konusu bakış açısı bakımından öğrencilerin ufkunu geliştirir. Farklı alanların değişik fiziksel ve sosyal özellikleriyle, görerek ve yaşayarak öğrenme uzun süren bir deneyimdir. Belirli kentsel alanlara odaklanarak; tasarım sorunlarını tanımlamak ve araştırmak, yeni fikirler geliştirmek ve bu sorunları kısa sürede çözme yolunda kararlar almak, farklı stratejilerin irdelenmesi için geliştirilen eğitimsel bir araçtır. Aylak dolaşma seansı sonrası okunanların, imge haritaları, kolaj çalışmaları, kısa film çalışmaları, maketler, diyagramlar, kavramlar, paftalar ile ifade edilmesi beklenir. Yere dair yapılan analizler sırasında toplumun kültürel kodlamaları ve yere bağlılığı gibi projeleri besleyecek yaratıcı analizlerin yapılması ve sunumlarda konseptte uygun diyagramlar ile ifade edebilmesi de beklenir.

Bu adımdan sonra, kent okumaları, çok daha derinleşerek, seçilen alana ilişkin derinlemesine araştırma ve iz sürme süreci başlar. Tıpkı İstanbul’a dair çok katmanlı okumalar gibi, seçilen alana dair, tarihsel gelişim, ulaşım, boşluklar, kamusal alanlar, önemli yapılar, sirkülasyon diyagramları, yapılaşmış çevre, çevrenin fiziki durumu, yaşam biçimleri, mevcut kullanıcı profilleri gibi, hem tarihi, hem sosyal, hem politik, hem mimari katmanların araştırılması, algılanması, yorumlanması ve ifade edilme süreci başlamıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Kent okumaları paftalarından örnekler.

Fragman 3 | 'Yer'in Kavramsallaştırılması

Yer, kavram ve bağlam olarak mimari tasarım stüdyosu içinde temel unsurlar olarak ele alınmaktadır. Bu unsurlar, gündelik hayat ve kültürel faaliyetlerinin kavramsallaştırılması ve özellikle heterojen "kent dokusu" ile bu dokuyu sürekli olarak yeniden oluşturan "yeni(Lenen) kentsel yaşam", "kent kültürü" açılımlarını bünyelerinde barındırmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak, stüdyo katılımcılarından, kentsel strateji geliştirilecek alanın bütününe yönelik kavramsal maketler ve imge çalışmaları yapmaları beklenir. Bu çalışmalar ile yeri anlamak, anlamlandırmak, başka araçlarla ifade etmek, yerin genetiğini ortaya koymak amaçlanmaktadır (Şekil 7).

Fragman 4 | Kentsel Strateji Oluşturulması

Tarih boyunca çeşitli açılardan tartışma konusu olan mimarlık ve kent konuları çağdaş tartışmalarda küresel piyasaların ön plana çıkardığı dönüşümlerin etkisi ile şekillenmektedir. Türkiye'de özellikle İstanbul'da, kentsel dönüşüm teorileri ve uygulamaları günlük yaşamın, siyasal, ekonomik, coğrafi, sosyal ve kültürel değişimi ile paralel olarak ivme kazanmıştır. Çoğulcu bir dünyada yaşanan hızlı sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler de, mimari çalışmaların odağında değişiklikler gündeme getirmiştir ve böylece mimari tasarım yaklaşımları bu değişikliklerin etkilerini yansıtabilecek şekilde güncellenmeye başlamıştır. İnsan-çevre arasındaki ilişkinin, mekânın fizikselliğinden öte yaklaşımlarla ele alınması gerektiğinin önemli hale gelmesiyle, 'yer'e dair yeni okumalar ön plana çıkar. "Geniusloci" kavramı, bu okumalar içinde üretilen kavramlardan biridir. Genius Loci'nin deneyimlenmesi tüm duyuvarın bütünleş-

Şekil 7. Kavramsal maketlerden örnekler.

tiği fenomenolojik bir deneyimdir. Mimarlık eğitimcisi J. Pallasmaa'ya göre mekânın fenomenolojisi dünyayı dokular/rengler/kokular/sesler üzerinden kavrama deneyimidir. P. Zumthor'un malzeme ve ışık değerleriyle doğal olgulara görünürlük kazandıran yapılarında fenomenolojik kavrayış kuvvetlenir.⁷ Mekânın fenomenolojik olarak deneylenmesi olgusu güncel mimarlık eğitiminde giderek önem kazanmaktadır. Biçimlerini ve işlevlerini eylemlerimiz üzerinden deneyimlediğimiz gündelik yaşamımızın sahnesini oluşturan yapı ve doğal çevreleri bizi büyüklükler, uzunluklar, derinliklerle ve malzemeler, renkler, dokular, kokularla sarmalar. Olgusal/duyusal/duygusal koşulların değişimine

⁷ Akbalık, 2015.

bağlı olarak bireyin kendi içinde dahi farklılaşabilen algı-
ma edimi üretimlerimizi şekillendiren yaşama bakış açımız-
la ilintilidir ve tasarım eğitiminde özel önem kazanır.

Bütün bu nedenler ile yeri ve kenti anlamaya başlamak üzere, mimari tasarım stüdyosu katılımcılarından, proje çalışılacak kent parçasının bütününe yönelik çok katmanlı okumaların yapılması, yerin algılanması, dinamiklerinin, potansiyellerinin ve sorunlarının kavranması ve yerin kavramsallaştırılması aşamaları ile kent ölçeğinde bir strateji geliştirmeleri ve kent dokusu üzerine büyük ölçekte tasarlamaları beklenmektedir. Sonrasında geliştirdikleri kentsel stratejilerin kendi proje alanlarına olan etkileri tartışılacak, böylece kentsel konut projelerini oluştururken çıkış noktalarına bir veri daha eklenmiş olacaktır. Kent ölçeğinden mahalle ölçeğine, sonrasında konut birimine kadar ilerleyen bir strateji geliştirerek, kentsel meseleler ve konut yaşamına dair konular yeniden derinlemesine tartışılmaktadır.

Katılımcılar, bu doğrultuda, kent ölçeğinde boşlukları yeniden tanımlamakta, yeni rotalar oluşturmakta, kentsel fotosentez, kentsel akupunktur, yeşil enjeksiyonu gibi mevcut kent parçasındaki yaşam biçimlerine farklı ölçeklerde öneriler geliştirmektedirler (Şekil 8).

Fragman 5 | Yeni Yaşam Biçimleri: Kullanıcı Profili ve Senaryo Oluşturulması

Katılımcılar; hızlı değişim ve dönüşüm süreci ile birlikte konut tasarımlarının bireylerin değişen ihtiyaçlarını da gözönünde bulundurularak ve çevreden alınan verilerle destekleyerek, tasarlayacakları konut projelerine ilişkin kullanıcı profillerini kendileri oluştururlar. Oluşturulan kentsel stratejiler ile eşzamanlı olarak, kentsel okumalardan besle-

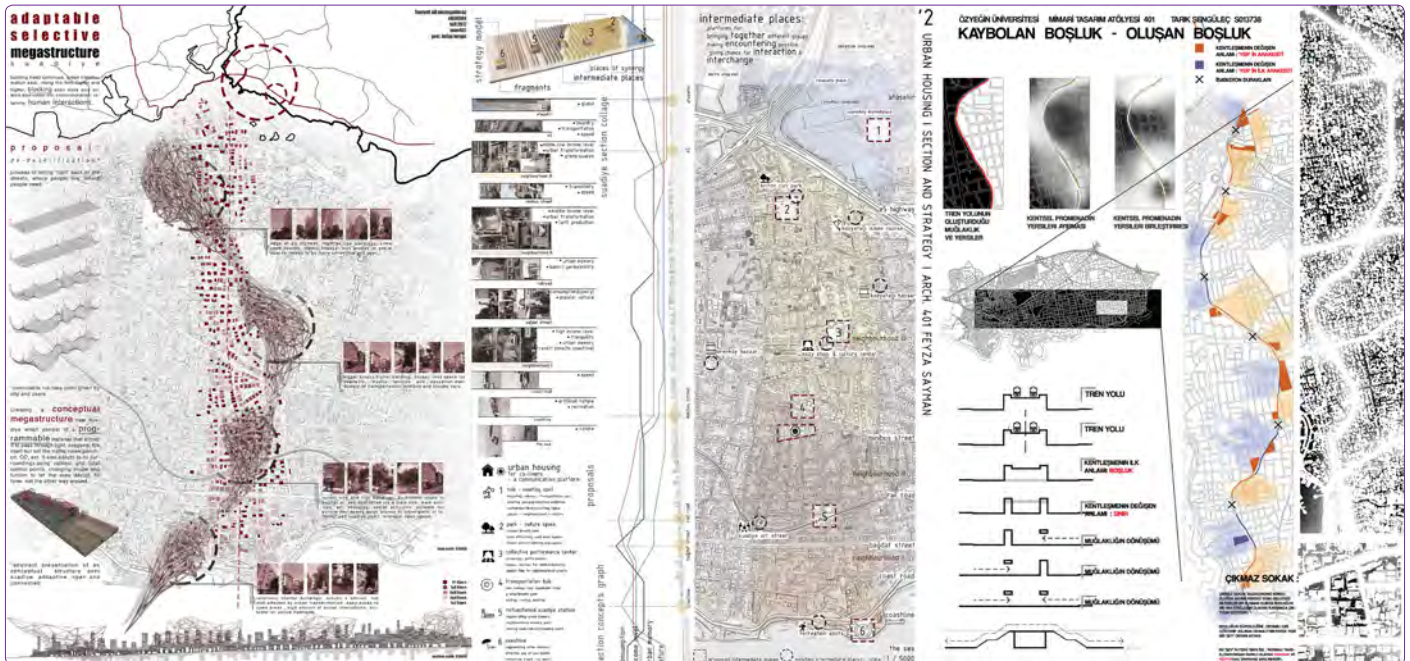
nerek, seçilen kentsel alana ve kent kültürüne dair fikirler ve program önerileri hazırlanmaktadır. Belirlenen kullanıcı profilleri ile geliştirilmiş kentsel stratejiler, şemalar, diyagramlar ve mimari araçlar ile aktarılırken, workshoplardaki tartışmalardan da desteklenerek yaşam biçimi senaryoları da kurgulanmaya başlar.

Fragman 6 | 'Yer'i Canlandırma-Kavramsallaştırma

'Yer'in bir tasarım unsuru olarak, yaratıcı bir şekilde tasarım sürecine katılmasını sağlayacak bilgi birikiminin oluşturulması için, 'yer'in bir bileşenler topolojisi olarak kavramsallaştırılmasına geçilmektedir. Seçilen alanlar üzerinde detaylı okumalar yapılarak, kentsel stratejiler oluşturulurken, katılımcılardan bir taraftan yapısal/fiziksel çevre ve topoğrafyanın da maketinin yapılması talep edilir. Bu aşamada yapılan kent içerisinde, en yakın çevreyi içeren maket, proje geliştirilecek alanın ölçeğini kavrama açısından çok önemlidir. Bununla birlikte eşzamanlı olarak, proje yapılacak alanın kavramsallaştırılması ve kavramsal maketler ile soyut olarak ifade edilmesi beklenir. Böylece aynı yeri, hem fiziksel olarak ölçekli bir şekilde modellemek, hem de o yerin genetiğini, potansiyellerini algılamak adına yapılan kavramsal maketler ile, yere ilişkin gerçek veriler ile soyutlamalar üstüste getirilmiş olur. Yerin anlamı, özellikleri kavramlar ile anlatılmaya çalışılır (Şekil 9).

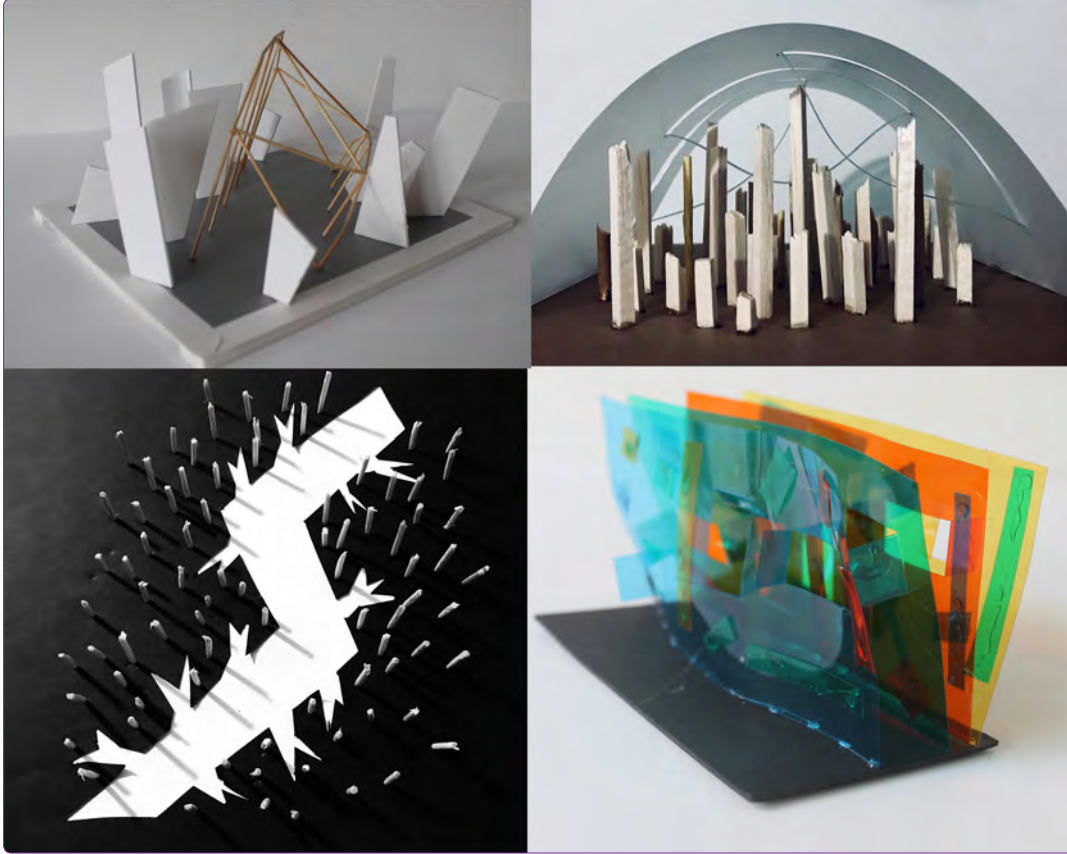
Fragman 7 | Arada 'In-Between' Aşama/Soyut İle Somutarası

Tasarım sürecinde öğrenciler için en travmatik aşamalardan biri olduğu söylenebilir. Stüdyo katılımcısının önünde artık, çok katmanlı kent okumaları, yeni yaşam biçim-

Şekil 8. Kentsel strateji paftalarından örnekler.

Şekil 9. Yer'e yönelik kavramsal maketler.

lerine dair kavramlar, geliştirdiği kentsel stratejiye ilişkin kurgu, kendi proje alanının çevresindeki mevcut fiziksel çevreden gelen bilgiler, konut yaşamının getirdiği dinamikler, belirlediği kullanıcı profili, oluşturduğu yaşam senaryosu, proje alanının topografik özellikleri, proje alanının kavramsal maketleri gibi çokça veri vardır. Bunların tamamını düşünerek, fiziksel çevreyi içeren maket üzerinde, kendi proje alanına soyut ve somut arasında olan ilk niyetini maket olarak aktarması beklenir. Yürütücü açısından müthiş heyecan verici bir aşama olmaklar birlikte, katılımcının bu aşamada aktardıkları üzerinden yapılan kritiklerle, tasarım süreci de başlamış olmaktadır. Genel olarak muğlaklık hakimdir (Şekil 10).

Fragman 8 | İşlev+Form

Maket üzerinde ilk niyetlerin oluşturulması ve tartışılmasıdır. in-between (arada) aşamasından sonra, katılımcılardan ilk önerilerini maket, kesit ve diyagramlar aracılığı ile sunmaları beklenir. Bu aşamada daha önce belirlenen kentsel stratejiler çerçevesinde yaşam senaryoları kurgulanır, anlatılır. Kullanıcı profili belirlenmeye çalışılır. 'Ev'in değişen yeni anlamları tartışılmaya başlanır. Bu sırada, kent ve konut arasındaki diyaloglar tartışılır. Bu süreç, kamusal alanla özel arasındaki, kütleler ile zemin ve çevresi arasındaki ilişkilerin sorgulanmaya, kurgulanmaya çalışıldığı aşamadır.

Fragman 9 | Açık Jüri

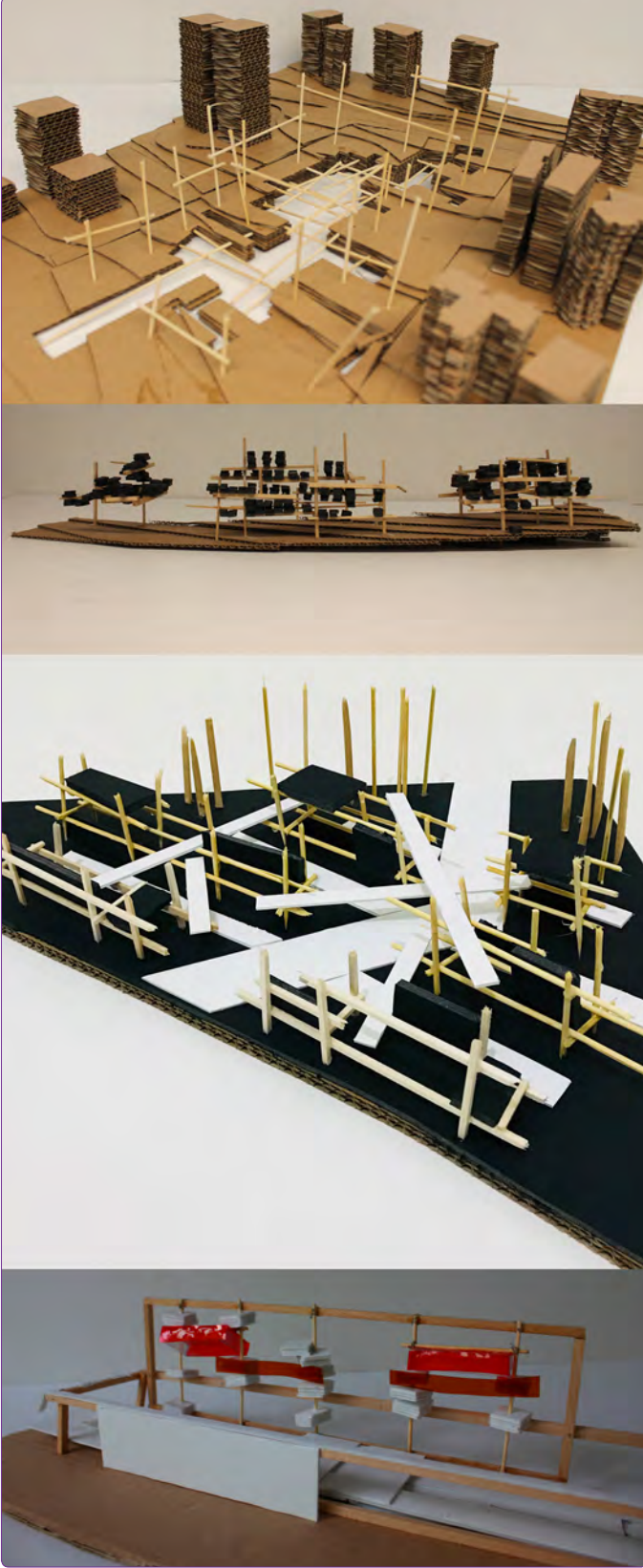
Açık jüri formatında, stüdyodaki öğrenciler çalışmalarını sergi düzeninde yerleştirirler. Farklı disiplinlerden jüri üyeleri olabildiği gibi, diploma projesi aşamasındaki mimar adayları da açık jüride jüri üyeleridir. Bu formatın katılımcı açısından çok olumlu olduğu düşünülen yönleri vardır, birbirinden farklı deneyim ve bakış açıları, farklı yaş gruplarından kritik alma, özellikle birebir yapılan konuşmalar klasik jüri formatındaki katılımcılar açısından stres ve gergin olan ortamın olmadığı, aksine keyifle deneyimlenen bir jüri ortamıdır (Şekil 11).

Fragman 10 | Kentsel Konut: Denemeler

Açık jüri sonrasında alınan kritikler doğrultusunda, öğrenciler proje düşünme ve üretim süreçlerine ve denemelere devam ederler, bu süreçte, kullanıcı profili ve senaryolar ile birlikte, farklı yaşam şekillerine yanıt veren işlevler kesinleşmeye başlar konut birimlerinin birbirleri ile olan ilişkileri, genel sirkülasyon ve konutların büyüklüklerine ilişkin çalışmaları içeren egzersizler de sürece dahil olur.

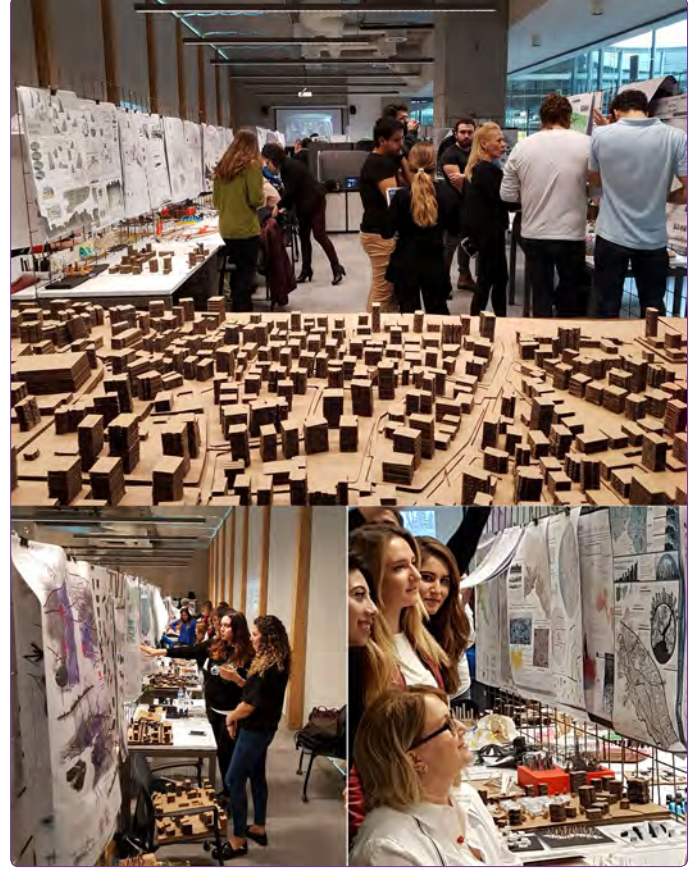
Fragman 11 | Kentsel Konut: Tipler, Prototipler, Alternatifler Üzerine

Değişen, dönüşen, farklı biçimlere evrilen konut yaşamlarına ilişkin oluşturulan senaryolar üzerinden, kent

Şekil 10. In between- arada aşamasına ilişkin maketler.

içerisinde seçilen boşlukta tanımlanan tasarımlar devam ederken, belirlenen kullanıcı profilleri ve senaryolar doğ-

Şekil 11. Açık jüriden fotoğraflar.

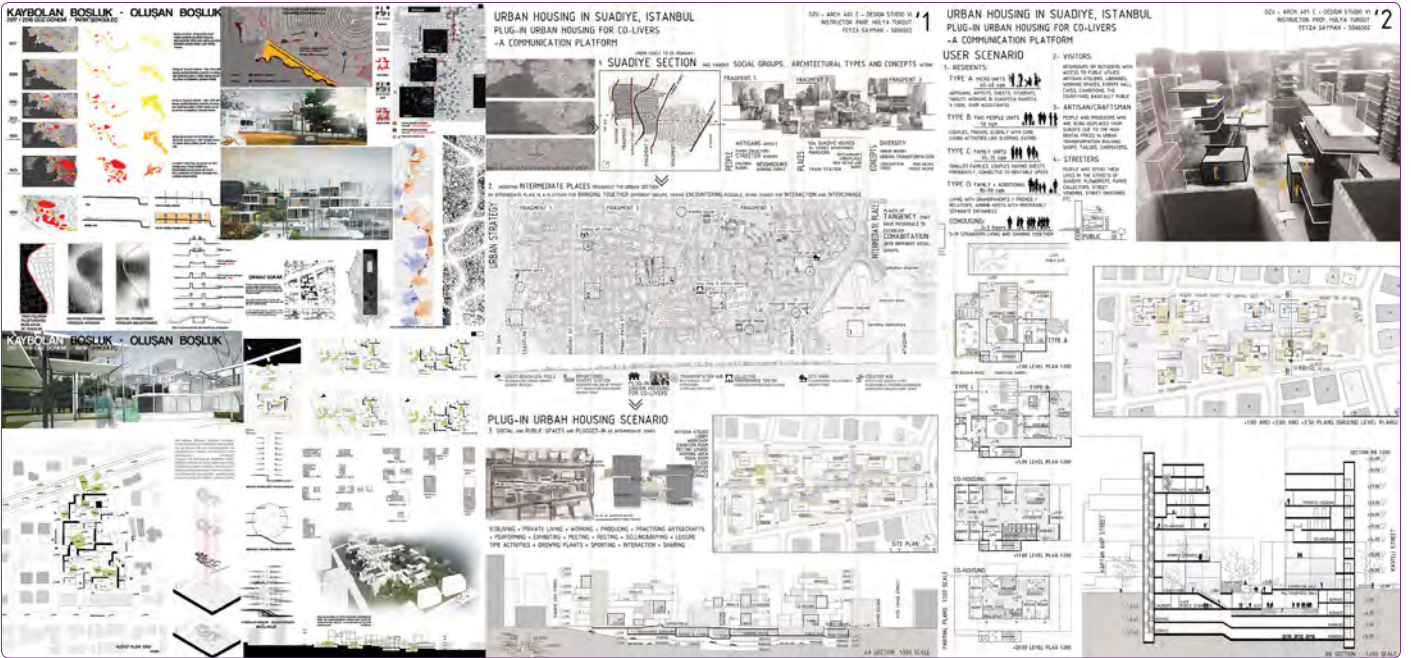
rultusunda konut birimlerinin mekansal kurguları çözülmeye başlar. Bu süreçte, kentle konut arasındaki diyalog ile, artık konut birimlerinin birbirleri ile olan ilişkileri, konut birimlerinin iç mekan örgütlenmeleri üzerine de tartışılmaktadır. Modüller, tipler, prototipler, alternatifler üzerine çalışılmakta, tüm projeleri büyük maket üzerine yerleştirerek ve geri dönüşlerle üst ölçeğe yeniden bakışlarla desteklenmektedir (Şekil 12).

Fragman 12 | Jüri & Sergileme

2. jüri, kentsel ölçekten konut birimi iç mekanı ölçeğine kadar tüm kurgunun tüm aşamalarının izlenebildiği sunuşları içermektedir. Klasik jüri formatında yapılır. Katılımcılara sergileme öncesi genel kritik yapan jüri üyeleri, özellikle konut birimlerindeki genel kurguları hayal etmeleri, kentle ve birbirleri ile kurdukları ilişkileri gözden geçirme olanağı sunar. Bu doğrultuda, katılımcıların yeni yaşama dair önerileri geliştirdikleri kentsel konut projelerinin, esnekliği, dönüşebilirliği, sürdürülebilirliği, adapte olabilmesi, maddi olarak ulaşılabilir olması gibi tüm niyetlerinin somutlaştırılmasına yönelik teknik çözümlerin de tartışıldığı bir ortam yaratır. Bu jüriden kısa bir süre sonra, teslim ve sergileme aşamasında, katılımcılardan, hem süreç içerisindeki tüm üretimlerini teslim etmeleri, hem de 15 haftalık süreci ve son üretimlerini anlatabildikleri 2 adet sergileme paftası

Şekil 12. Büyük maket üzerine yerleştirmeler.

Şekil 13. Jüri ve sergileme paftalarından örnekler.

hazırlamaları talep edilir. Sergi ortamında, hem süreç tartışılır, hem de yeni yaşam biçimleri ve kentsel konut dinamiklerine ilişkin 50 ye yakın fikri birarada görme olasılığını sağlar (Şekil 13).

Süreç ve Sonuca Dair: Yeni Jenerasyonlar Yeni Yaşam Biçimleri, Mimari Tasarım Eğitimi

Mimari tasarım stüdyosu son ürünleri aslında hiç bitmeyecek bir üretme-yaratma-geridönüş sürecinin içinden alınan 15 haftalık kesitin bir yansıması olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, katılımcıların, süreç boyunca ürettikleri çok kıymetlidir. En baştan beri belirttiği üzere, stüdyo sonuç ürünlerindense, sürecin kendisine, süreç içerisindeki deneyimlere ve üretilere odaklanır.

Mimari tasarım stüdyosu 401 ana teması “kentsel konut” başlığı altında oluşturulurken, aslında her bir katılımcının içinde bulunduğu bir olgu olması açısından, katılımcıların kişisel deneyimlerine ve belleklerinden geri çağırdıkları yaşam biçimlerine yönelik pek çok durum ile karşılaşmaktadır. Bu durumlar, güncel olanın, yeni önerinin, geleceğe yönelik bir çalışmanın tasarımına, kent ve konut ölçeğine gelindiğinde daha duygusal bir yaklaşımın dahil edilmesine sebep olmaktadır. Aslında, hem kentsel konular, hem de konut birimi ölçeği, tasarımcının, mimar adayının çok iyi bildiği, deneyimlediği bir konudur. Fenomenolojik bir yaklaşımla, aidiyeti, konutu, belleği, mahalleyi, komşuluğu, kendi deneyimleri üzerinden çok

iyi tanımlar. Burada deneyimlenen anonim bilginin, akademiye veya eğitime aktarılması⁸ konusu da sürece dahil olmaktadır.

Bütün bu kişisel deneyimler ve özne üzerinden okumalarla birlikte, tasarımcı bir kentsel strateji geliştirerek, nefes almak için boşluklar açma, mevcut boşlukları yeniden tanımlama, kentsel alanları insana ve yeşile bırakma niyetleri, bu niyetleri kent ölçeğinden konut birimine kadar yansıtan bir tasarım yapma çabası içindedir.

Son yıllarda “ev” kavramının kentle birlikte yeniden ele alınması ile çok sayıda sergi ve yarışma açılmaktadır. Uygulamacılar ve araştırmacılar bu konuyu yeniden ele alırken, bu konu mimari tasarım eğitimi de büyük ölçüde yansımaktadır. Bu noktada, mimari tasarım stüdyosu bir tasarım yöntemi önerisi oluşturmayı hedefler. Deneyimlenen stüdyo mimarlık eğitiminin evrensel kriterlerini içeren; bununla birlikte güncel platformlarda sürekli formal/enformal iletişimde olmaya ve kolektif çalışmaya odaklanan, bir kolektif atölye çalışması haline gelir.

Stüdyo, katılımcılarına mimarlık dinamiklerine bütüncül bakabilme yetkinliğinin kazandırılması, yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü geliştirme, kuram tasarım ve uygulama arasında ilişkileri kurabilme gibi yetiler kazandırmayı hedeflerken, tasarım, mimarlık, kent kültürü alanlarını tarihi ve güncel perspektiflerle tartışmaya açar. Bu noktada, çok katmanlı ve melez bir kent olan İstanbul’u bir laboratuvar olarak ele alarak, yeni yaşam biçimleri üzerinden tartışan mimari tasarım stüdyosu 401 ve ‘kent ve konut’ söylemleri üzerinden oluşturulan ucu açık bırakılan soruları; bir kısmını paylaşarak, bitirmek yerinde olur.

- Konut, tek gerekçesi olan insan, yani kullanıcısı ile tamamlanır. Bir kullanıcı yoksa konuttan, evden bahsedilemez. Konut yaşayanı, kullanıcı ile biçim değiştirir, kullanıcıya benzer. Gündelik halini, yerelini, alışkanlıklarını, tercihlerini içinde bulur. Bunların değişkenliği kabuğunu, kabuğunun ne olduğu bunları etkilemez. Ev hali değişen barınma koşullarının, gündelik yaşam pratiklerinin, kültürel sosyal yapıların bir mikrokozmozudur. Sosyal ve beşeri dönüşümün ipuçlarını konutun arakesitinde bulmak mümkündür.⁹ Kullanıcı profillerini ise kentsel değerler, kültür, yaşam biçimleri, eğitim durumu, yaş durumu gibi birçok konu şekillendirirken, çok daha geniş bir çerçeveden bakılacak olursa, evrensel olarak kabul edilmiş bilgilerle, günümüz toplumlarını var eden insan topluluklarına ilişkin, yaş üzerinden tanımlanan kuşaklar arası farklılıklar her yüzyılda, her dönemde, her çağda belirgin olarak hissedilmektedir. Bütüncül bakışla kuşaklar (yerel alışkanlıklar ve kültürel faktörlerden bağımsız olarak) X, Y ve Z kuşakları olarak farklılaşırlar. X nesli,

teknolojiye adapte olmakta ciddi sorunlar yaşayan, değişimi kabul etmekte zorlanan, kurallara uyumlu, aidiyet duygusu güçlü, belirli bir disiplin çerçevesi içerisinde yetişmiş, sabırlı ve otoriteye saygılı kuşak X kuşağı olarak adlandırılmaktadır. Y nesli, hiyerarşi içerisinde çalışmayı sevmeyen, örgütsel bağlılıkları az ve bireycidirler. Teknolojiye bağımlı ve X kuşağıyla da tamamen kopuk olmayan Y kuşağı; X ve Z kuşakları arasında tam bir köprü konumundadır. Y nesli Z kuşağına göre daha olgun, X kuşağına göre daha heyecanlı bir nesildir. Z kuşağı kimi uzmanlara göre milenyum kuşağı olarak adlandırılmaktadır. Z kuşağı teknolojinin direkt kucağında doğan, teknolojiyle yaşayan bir kuşaktır. Mahalle arkadaşlığının yok olmak üzere olduğu bu dönemde Z kuşağı internet aracılığı ile sosyalleşmeyi tercih eder.¹⁰

Bu yazı kapsamında aktarılmaya çalışılan mimari tasarım stüdyosunu ise Z kuşağı sayılabilecek katılımcılar oluşturmaktadır. Bu noktada, herbiri birbirinden farklı özelliklere sahip X, Y, Z kuşakları hem kullanıcı, hem tasarımcılar olarak, konut üretimi ve kullanımına yönelik farklı senaryolar üretilmesini mi gerektirir? Eğer öyle ise “konut” kelimesinin anlamı, kuşaktan kuşağa değişir mi?

- “21. yüzyılın teknolojisi, 20. yüzyılın öğretmeni ve 19. Yüzyılın örgütlenme modeliyle eğitim yapmaya çalışıyoruz” diyen, eğitim uzmanı Andreas Schleicher¹¹ ne derece haklı? Günümüzün mimari tasarım stüdyolarının sistemi yeni kuşağın yaşam biçimleri, temel karakterleri ve dinamiklerine uygun mudur?
- Oluşturulan eğitim modeline, kuşağın teknoloji ile olan bağı gözönünde bulundurularak ne gibi güncellemeler getirilebilir? Farklı disiplinleri içeren katılımcıların sürece dahil edilmesi, mimarlık pratiğinin özellikle kent içerisindeki konut üretim sürecine katkısı olur mu?
- Mimari tasarım stüdyosu kapsamında oluşturulan, workshop çalışmalarının enformal bir tavırla, stüdyo katılımcılarına ek olarak dışarıdan da katılımcı daveti ile kent kültürüne yönelik toplumsal bir bakış açısı kazandırılması olası mıdır?
- İstanbul kent okumalarında, kent ve kent parçalarının sürekli dönüşüm içinde olması kentsel bir halüsinasyon olarak değerlendirilebilir mi?
- 21. yüzyılın güncel mimarlık ortamındaki arayışlara temel oluşturabilecek bir içeriğe sahip olduğu düşünülen Norberg-Schulz öğretisinden ilhamla doğal ve yapıllı çevre ile yeniden farkındalık ilişkiler kurmanın önemi mimari tasarım¹² stüdyo süreci boyunca aktarılmakta ve kentsel konut bağlamında, evrilen

⁸ Dündaralp, İngin, Kozikoğlu, 2010.

⁹ Sorguç (2016).

¹⁰ <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/215113>

¹¹ Erbirer, 2017.

¹² Norberg-Schulz, 1980.

insan ihtiyaçlarına yönelik mimari tasarım stüdyolarında geliştirilen tasarımların çoğu, kent içinde boşluk yaratma, nefes alma alanları oluşturma ve doğa ile ilişki kurma üzerine şekillenirken, doğal ve yapılı yaşam çevreleriyle ilişkiler kurmak başarılı mekân tasarımlarının öncül parametresi olmasına rağmen pratik hayatta, özellikle artan nüfusu barındırmak için tasarlanan (tasarlandığı iddia edilen) güncel yerleşkelerde çevresel verilerden ilham almak yerine soyut geometrilere dayanarak kurgulanan, fiziksel ve sosyal açıdan içe kapalı konut siteleri ile kentsel konut üretimlerinde, sosyal hayat ve kente entegrasyon konuları neden gözardı edilmektedir?

- Mimari stüdyo kapsamındaki kentsel konut tartışmaları, yeni yaşam biçimlerine yönelik kurgulanan manifestolar, hangi araçlar ve platformlar ile pratik bilgilere ve profesyonel hayattaki kentsel stratejilere katkı sağlayacak çalışmalar haline getirilebilir?
- Mimari tasarım stüdyoları kapsamında geliştirilen, kentsel yaşam kalitesi, esnek ve dönüşebilen konut tasarımları ve bu tasarımların adapte edilebilirliği, çok katmanlı ve melez bir metropol olarak sürekli dönüşüm içinde olan İstanbul'da, nasıl sağlanabilir?
- Norberg-Schulz'un odaklandığı mekânın atmosferi, yapıların yeryüzü/gökyüzü ile ilişki kuran yatay/düşey uzamları, doğal dinamikleri bina ölçeğinde karşılık bulması gibi konuları¹³ felsefelerinin merkezine almak, güncel mimarlık ortamını ve tasarım eğitimini canlandıracak nitelikler içerirken, mimari tasarım stüdyosu üretimleri dışında, bu felsefenin vücut bulmuş hallerini, İstanbul'da uygulanan kentsel konut projelerinde hissedilse hoş olmaz mıydı?

Kaynaklar

- Akbalık, E. (2015), "Çok Boyutlu Bir Temsil Aracı Olarak Mekân/ Yer": Alt-Üst Dergi, Mimari Sayı 14, 2015-4.
- Bare-eli, S. and Oxman, R. (1998), "The architectural Design Studio: current trends and future directions" Forum II: Architectural Education for the 3rd millennium, Derleyenler: A. Şentürer, F. Özersay, 22-24 Nisan, 1998 Gazi Magusa, Kıbrıs.
- Dündaralp, B., Kiyak İngin A., Kozikoğlu N. (2010), Konuşmalar: Eğitim-Pratik; Etkileşim; Bilginin Üretilmesi, ed: Derviş, P., "İstanbul Para-Doksa: Kent Mimarlık Üzerine Konuşmalar, İstanbul, s. 31-35.
- Erbirer, E., (2017), "21. Yüzyılda Ayakta Kalmanın Yolları", İstanbul Art News, Sayı 47, İstanbul.
- Norberg-Schulz, Christian, 1980, Genius Loci-Towards a Phenomenology of Architecture, Rizzoli, New York.
- Rapoport A. (2008), "Some Further Thoughts On Culture And Environment," Archnet-IJAR, International Journal of Architectural Research - Volume 2 - Issue 1 - March 2008.
- Sorguç C. (2016), "Geç Olmadan Eve Dön: Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi", Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi, İstanbul Modern.
- Turgut, H., Cantürk, E., (2015) "Design Workshops as a tool for Informal Architectural Design Education ", Open House International Journal., Vol. 40, No: 2, 2015, pp: 87-96 England.
- Turgut Yıldız, H., Altınışık I.U., Torus, B., Enginöz E.B., (2009) "Urban Implant in Architectural Design Education: Studio İstanbul" Revitalizing Built Environments: Requalifying Old Places for New Uses" 4. IAPS-CSBE dördüncü Uluslararası Sempozyum İstanbul İTÜ ve BŞÜ, 12-16 Ekim 2009.
- Turgut Yıldız, H. (2007) "Content, Scale, Method, and the Role of Place: A Design Teaching Approach", editors: Ashraf M. Salama, Nicholas Wilkinson, Design Studio Pedagogy: Horizons for the Future, The Urban International Press, 295-305, İngiltere.
- Turgut Yıldız, H., İnalhan G. (2008) "Importance Of 'Place': Using Traditional And Historical Cities In Architectural Design Education", 20th IAPS Conference: Urban Diversities, Biosphere and well-being, Roma, İtalya, 28th July-1st August 2008.
- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/215113> (21 Nisan 2018).

¹³ Norberg-Schulz, 1980.